

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΙΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1994 - ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 2 - ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΣΤΑ ΜΕΛΗ

Απολαμβάνοντας μια μουσική "οικογενειακή" παρουσία

της Ε. Α. Μερκούρη

Στις 27 Νοεμβρίου '93 ο Σύλλογος Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών, σε συνεργασία με τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, διοργάνωσε μια ζεστή μουσική βραδιά με τους εξέχοντες μουσικούς: **Κατερίνα Σούρβαλη-Πολυζωΐδη στο πιάνο και τους Χρήστο και Δημήτρη Πολυζωΐδη στο βιολί.**

Το ζεύγος Πολυζωΐδη είναι γνωστό στο Σερραϊκό κοινό, γιατί συχνά έχει κοσμήσει, με τη διακριτική και πολυσήμαντη παρουσία του, τα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης μας.

Σα μια απλή "αυτόπτης μάρτυρας" του ταλέντου τους και της καταπληκτικής δεξιοτεχνίας τους, θεωρώ τιμή μου, μέσα απ' τις σελίδες αυτής της εφημερίδας, να διαπιστώσω κάποια καίρια στοιχεία που εντυπωσίασαν, ιδιαίτερα, δημιουργώντας ένα κλίμα τελετουργικό, όπου η διαδικασία μύησης των ακροατών γινόταν αυτόματα κι ασυναίσθητα.

Οι παρευρεθέντες, στη μουσική αυτή συναυλία, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν, στο πρώτο μέρος, μία **Σονάτα για δυο βιολιά και πιάνο σε μι β μείζονα, του Joseph Haydn.** Η κ. Κατερίνα Πολυζωΐδη, με την αξεπέραστη τεχνική της στο πιάνο, κατόρθωσε να μεταδώσει στους ακροατές το πνεύμα του Haydn. Ένα πνεύμα που δεν απευθύνεται τόσο στο πάθος, αλλά στην προβολή ηρεμίας και στην ακατανίκητη αίσθηση της πληρότητας.

Η πανίστρια κ. Πολυζωΐδη ερμήνευσε τη σονάτα αυτή κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μεταδοθούν αβίαστα συναισθήματα γλυκύτητας και ευαισθησίας στην ψυχή των ακροατών. Με το Adagio, που αποτελεί το αργό μέρος μιας σονάτας, μας έδωσε την εντύπωση ενός χαριτωμένου παιχνιδιού, παρά την αίσθηση μιας περισυλλογής ή ενός στοχασιμού. Αλλωστε, κάτι τέτοιο θα θύμιζε περισσότερο Beethoven και θ' απομάκρυνε απ' τις "περιοχές" του Haydn.

συνεχίζεται στην 7η σελίδα

χωρίς τίτλο

Ηδη η εφημερίδα μας διανέει το δρόμο της δοκιμασίας και της προσπάθειας, που αποσκοπεί στο να καταστήσει κοινωνούς, όσο γίνεται, περισσότερους συμπολίτες μας αυτής της πολύπαθης πόλης. Με έκδηλη ικανοποίηση παρατηρώ ότι η ανταπόκριση υπήρξε απρόσμενα ικανοποιητική.

Ανακαλύφθηκαν ικανοί επίδοξοι συνεργάτες ως και πλείστοι όσοι φίλοι, που μας γνωστοποίησαν πως επιθυμούν να ενημερώνονται με το "ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ". Εμείς απλώς υποσχόμεθα ότι θα προσπαθήσουμε ν' απαντήσουμε σ' αυτή την "πρόκληση" βελτιώνοντας την ποιότητα της ύλης, τη γενική εικόνα και προσδοκώντας να τη "μεγαλώσουμε".

Οι κριτικές που μας εστάλησαν διακρίνονται για την πολυποικιλία των θέσεων-εκτιμήσεων και για την πρόθεση, όπως εκφράστηκε - για συνδρομή. Εμείς εκτιμούμε τον καλοπροαίρετο σχολιασμό. Θα αξιολογήσουμε τις γενόμενες παρατηρήσεις-προτάσεις και θα προχωρήσουμε στην αξιοποίηση αυτών στο μέτρο που συνάδουν με τις καταστατικές αρχές του συλλόγου και τις δυνατότητές του.

Δηλώνουμε πάντως πως είναι ειλημμένη η απόφασή μας να συνεχίσουμε την προσπάθειά μας - με όποιες αδυναμίες παρατηρήθηκαν - και εφ' όσον είμαστε "ερασιτέχνες" και με πολλή αγάπη θα μοχθούμε και θα οδεύουμε κάθε φορά στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Στα πρώτα μας βήματα δεν φιλοδοξούμε να "φτάσουμε" άλλες ανάλογης μορφής απόπειρες. Αλλωστε αλλού υπάρχει και το ιστορικό και η χρονική εγγύηση και πλειάδα στελεχών αλλά και παράδοση. Θα διδαχθούμε από όσους προτίθενται να μας παράσχουν τα "φώτα" τους και θα "μετρήσουμε" την εμπειρία τους.

Στον κόσμο της διαρκούς αμφισβήτησης, που ζούμε, είναι δεδομένο πως δύσκολα πείθεται κανείς, όταν μάλιστα εκδίδονται, σχεδόν καθημερινά πλείστα έντυπα, που άλλοτε ικανοποιούν και άλλοτε όχι τους απαιτητικούς αναγνώστες.

Εμείς χαιρόμαστε που κρινόμαστε. Η γνήσις κριτική μας ενισχύει, καθώς μας δίδεται η δυνατότητα να επικοινωνούμε σε ακόμη υγιέστερη βάση.

Στην εφημερίδα μας είμαστε σε θέση να φιλοξενούμε από οίλους συνεργασίες, που εναρμονιζόμενες με το πνεύμα της θα συμβάλλουν στην πληρέστερη παρουσία της.

ΚΑΤΣΑΜΑΝΗΣ ΝΙΚΟΣ

Αφοι ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ
ΠΡΟΙΟΝΤΑ
ΤΣΙΜΕΝΤΟΥ ΚΑΙ ΣΙΔΗΡΟΥ
ΕΡΓΑΛΕΙΑ
ΥΛΙΚΑ
ΤΟΙΧΟΠΟΙΑΣ

ΨΕΥΔΟΡΟΦΩΝ - KNAUF

1ο ΧΙΛ. ΣΕΡΡΩΝ - ΔΡΑΜΑΣ
ΤΗΛ. 22759 - 29414 - 65943

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ
ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΗΡ. ΘΩΜΑΪΔΗΣ

ΤΗΛ. 0321-66490 - 66709
ΕΔΕΣΣΗΣ 19 - ΣΕΡΡΕΣ

Μικρό αφιέρωμα

Βασίλης Τσιτσάνης

10 χρόνια απ' το θάνατό του

" Ο Τσιτσάνης και το μεγάλο σόϊ το ρεμπέτικο, όπου ανάκει και το τιμά, είναι η μόνη απόδειξη πως έχουμε πολιτισμό..."

Γιάννης Τσαρούχης

από το αρχείο του Κώστα Χατζηδουλή

Ο Βασίλης Τσιτσάνης γεννήθηκε το 1917 στα Τρίκαλα της Θεσσαλίας από γονείς Ηπειρώτες. Ο πατέρας του τσαρουχάς στο επάγγελμα, τις γιορτές ή όταν σκόλαγε από τη δουλειά, έπαιζε με ένα παλιό μαντολίνο αποκλειστικά κλέφτικα τραγούδια και μάλιστα με ιδιαίτερη δεξιοτεχνία. **Ετσι ο Βασίλης Τσιτσάνης είχε και την πρώτη γνωριμία και επαφή με τη μουσική.**

Κάποτε στα Τρίκαλα βρέθηκε ένας μεγάλος οργανοποιός από την Αθήνα, έτρεξε ο πατέρας του, μακρύναν το "χέρι" του μαντολίνου και **αποκτίσαν μ' αυτό τον τρόπο το πρώτο μπουζούκι.** Ο πατέρας του όμως απαγόρευσε στα παιδιά του έστω και ν' αγγίξουν αυτό το μπουζούκι, γιατί δεν ήθελε κανένα παιδί του να γίνει μουσικός.

Στα έντεκά του ο Τσιτσάνης ορφάνεψε από πατέρα και τότε για πρώτη φορά πήρε στα χέρια του το μπουζούκι. Πολύ γρήγορα έμαθε να παίζει καλά. Μετά από λίγο, μαθητής πα στο Γυμνάσιο, αγόρασε κι ένα βιολί και σύντομα έγινε και καλός βιολιστής. Η "καλή κοινωνία" της επαρχιακής πόλης τον θαύμαζε για το βιολί του, όμως τον κλεψύαζε που έπαιζε μπουζούκι.

Αυτός συνέχισε το μπουζούκι, έγινε **δεξιοτέχνης**, και άρχισε να γράφει τα πρώτα τραγούδια. Οσο ήταν μαθητής στο Γυμνάσιο έγραψε 30 με 40 τραγούδια. Τα πρώτα ρεμπέτικα, που άκουσε, ήταν του **Μάρκου Βαμβακάρη**, όμως πραγματικά τον εντυπωσίασαν τα τραγούδια του **Βαγγέλη Παπάζογλου**. Ήθελε να γράψει ένα τραγούδι, που να είναι μεγάλο σαν τη "**Μπαμπέσα**", με το δικό του ύφος, γιατί, παρά το γεγονός ότι εκτιμούσε το δημοτικό και το μικρασιάτικο τραγούδι, δεν του πήγαινε και δεν του άρεσε ο μακρόσυρτος ήχος.

Το '36 ο Τσιτσάνης κατεβαίνει στην Αθήνα και γράφεται στη Νομική Σχολή. Δεν σκόπευε να γίνει καλλιτέχνης, αλλά αναγκάστηκε να εργασθεί σε κέντρα διασκέδασης, για να μπορέσει να σπουδάσει. Τελικά έγινε καλλιτέχνης και δεν έγινε ποτέ διηγόρος.

Το '37 γνώρισε το **Σπύρο Περιστερή**, διευθυντή παραγωγής τότε σε δισκογραφική εταιρεία και γραμμοφώνησε τα πρώτα τραγούδια. Την άλλη χρονιά (1938) γραμμοφώνησε την "**Αρχόντισσα**", ένα τραγούδι, που κατέπληξε τους πάντες και τραγουδήθηκε απ' άκρου σ' άκρο σ' όλη την Ελλάδα. Την ίδια χρονιά κατατάχθηκε στο στρατό και βρίσκεται φαντάρος στη Θεσσαλονίκη. Συνεχίζει να γράφει τραγούδια και όλο και πιο συχνά κατεβαίνει στην Αθήνα, για να κάνει δίσκους. Μέχρι την κήρυξη του πολέμου γράφει περίπου 100 τραγούδια. Είναι **εποχή μεγάλης δημιουργίας.**

Το προπολεμικό τραγούδι του Βασίλη Τσιτσάνη είναι κάτι **εντελώς το νέο στο λαϊκό τραγούδι. Το χαρακτηρίζει μεγάλη ευρηματικότητα, έντονες εικόνες, πολλή ωραία μελωδία, ανεπανάληπτες εισαγωγές.** Γενικά τα τραγούδια του δεν μοιάζουν με τα τραγούδια των λαϊκών συνθετών της εποχής. Η άποψη στο ο Τσιτσάνης επηρεάστηκε από τον **Μάρκο Βαμβακάρη** θεωρείται λαθεμένη.

Μέσα στις συνθήκες της Μεταξικής δικτατορίας, όπου το επίσημο κράτος θεωρούσε "**παν λαϊκόν στερείται εθνοφροσύνης και νομιμότητος**" και κατέβαλλε κάθε προσπάθεια, για να επιβάλλει τη "σοβαρά μουσική", το δημοτικό τραγούδι, τα εμβατήρια και το εισαγόμενο ευρωπαϊκό (εποχή ταγκοκρατίας), έχοντας σα μέσο τη λογοκρισία και το ραδιόφωνο (στις 25 Μαρτίου 1938 λειτουργήσε ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός), μέσα, λοιπόν σ' αυτές τις συνθήκες διασταυρώθηκαν **τρεις διαφορετικές εποχές** του λαϊκού τραγουδιού.

Το μικρασιάτικο ύφος, με κεντρικό πρόσωπο τον **Παναγιώτη Τούντα**, εκτοπίστηκε από τη δικτατορία, για να καθεί ολόκληρο στα σκοτάδια της Κατοχής. Το μάγκικο - ρεμπέτικο ύφος, με αρχηγό το **Μάρκο Βαμβακάρη** (που απ' το '33 είχε επιβάλλει το μπουζούκι στη γραμμοφώνηση) παραγκωνίστηκε κι έχασε τον πρωταγωνιστικό τον πρωταγωνιστικό του ρόλο. Το κενό, που δημιουργήθηκε, ήρθε πρώτος να το καλύψει ο Βασίλης

Τσιτσάνης, φέρνοντας ένα νέο ύφος με συγκορδίες, διφωνίες και άλλα ευρωπαϊκά στοιχεία. Από δώ και πέρα το λαϊκό τραγούδι βασίζεται κατά κύριο λόγο στο **ζεϊμπέκικο** και στο **κασάπκο**.

Η ενίσχυση των ευρωπαϊκών σε βάρος των ανατολικών μουσικών στοιχείων μέσα στο λαϊκό τραγούδι σηματοθεύει την απόσπαση της Ελλάδας από την Ασία και τη μετακίνησή της προς τη Δύση. Σηματοθεύει ακόμα την οριστική ενσωμάτωση και συγκώνευση των Μικρασιατών στον Ελληνικό πληθυσμό. Αυτή η εισβολή ευρωπαϊκών στοιχείων έφερε μια **ευεργετική ισορροπία** ανατολικής και δυτικής μουσικής στο είδος και μεγάλες δυνατότητες εμπλουτισμού των εκφραστικών του μέσων.

Όμως ο πόλεμος πλησιάζει και τον Οκτώβρη του '40 πολλοί Έλληνες και Ελληνίδες επρόκειτο να ακούσουν τα τελευταία ερωτικά τραγούδια. Κατά σύμπτωση ο **Τσιτσάνης** στις 27.10.'40 ηχογράφησε το τελευταίο προπολεμικό κι ερωτικό τραγούδι: "**Ότι κι αν πω δε σε ξεχνώ**".

Το 1946, μόλις μια κάτοικος της Αθήνας, ο **Τσιτσάνης** αρχίζει και πάλι να κάνει δίσκους με τραγούδια, που έγραψε στην κατοχή, προπολεμικά τραγούδια, που δεν πρόλαβε να τα γραμμοφωνήσει, αλλά και τραγούδια καινούργια.

Η περίοδος '46 - '56 είναι η "**χρυσή εποχή**", η εποχή της "**συννεφιασμένης Κυριακής**" (1948). Οπ έγραψε αυτή την περίοδο έμεινε κλασικό. Η ωριμότητά του, η κατοχή, ο εμφύλιος, η φτώχεια κι οκατατρεγμός και άλλοι παράγοντες εμπνέουν το μεγάλο καλλιτέχνη και δίνουν πολύ δυνατούς στίχους κι υπέροχη μουσική. Σ' αυτή την "κλασική" περίοδο με μοναδικό ένστικτο ανακαλύπτει ανεπανάληπτες φωνές, ιδανικές ίσως για την ερμηνεία των τραγουδιών του (**Μαρίκα Νίνου - Προδρόμος Τσαουσάκης - Σωτηρία Μπέλλου κ.α.**) Γράφει συνθέματα και ηχογραφεί. Συνολικά ο **Τσιτσάνης** έγραψε πάνω από χίλια τραγούδια κι είναι από τα σπάνια φαινόμενα της παγκόσμιας μουσικής, να συμβαδίζει η ποιότητα με τη μεγάλη ποσότητα παραγωγής. Στις νέες συνθήκες, που διαμορφώθηκαν, η μουσική του **Βασιλή Τσιτσάνη** έγινε πιο μαχητική, μαχητική κι αισιόδοξη ακόμα και στα πιο βαριά τραγούδια, όπως μαχητικός ήταν κι ο ίδιος. **Δεν δέχτηκε ποτέ να ηχογραφήσει τραγούδι διορθωμένο έστω κι ελάχιστα από τη λογοκρισία.** Το τραγούδι του ή θα έμεινε ανέκδοτο (όπως έμειναν πολλά ακόμα μέχρι και σήμερα) ή από την αρχή θα εύρισκε τον κώδικα και την αλληγορία, για να το μεταδώσει στον κόσμο ανόθευτο.

Η κρυπτογράφηση κι η αλληγορία έκαναν πολλά του τραγούδια διαχρονικά. Χρησιμοποιώντας το ερωτικό στοιχείο, παρασιωπώντας λέξεις, προσθέτοντας άλλες, παραπλανητικές, έδινε στον ακροατή την ευκαιρία να υποπτευθεί το χαρακτήρα του τραγουδιού και να το ερμηνεύσει. Κι ο λαός ερμήνευσε σωστά τραγούδια όπως: "**Κτίζουν και γκρεμίζουν κάστρα**", "**Μπρος στο ρημαγμένο σπίτι**", "**Κάποια μάννα αναστενάζει**", "**Ο τραυματίας**", "**Αντιλαλούνε τα βουνά**" κ.α.

Αν ο **Μιχάλης Γενίσαρης** αποκλήθηκε "**Ο Χρονικογράφος της Κατοχής**" κι ο **Δημήτρης Γκόγκος** (Μπαγιαντέρας) ονομάστηκε "**Ο Τυφλός Ραψωδός της Αντίστασης**", τότε σίγουρα ο **Βασιλής Τσιτσάνης** (με τον **Απόστολο Καλδάρα**) είναι οι κύριοι εκφραστές της ηρωικής και μετεμφυλιακής περιόδου.

Φθάνουμε στο 1956. Είναι η χρονιά, που αρχίζει η εποχή της "**Ύνδοκρατίας**", όπως την έλεγε ο **Τσιτσάνης**. Επιτήδαιοι "συνθέτες" παίρνουν ξένες, έτοιμες μουσικές, τις βάζουν ελληνικά λόγια και κατακλύζουν την αγορά. Ο **Τσιτσάνης** αντιδρά έντονα μέσα από εφημερίδες, περιοδικά, παντού όπου μπορεί, υποστηρίζοντας την αξία του ανόθευτου λαϊκού τραγουδιού. Ο ίδιος φιάσκει περίφημα τραγούδια, που γίνονται μεγάλες επιτυχίες, το κλίμα όμως έχει αλλάξει. Η **κοινωνική ανισορροπία**, που αρχίζει, και συμπίπτει με την αρχιτεκτονική καταστροφή του τόπου (1956), διαστρεβλώνει τα πάντα, ακόμα και τα μουσικά γούστα.

Το 1958 αρχίζει στην Ελλάδα η παραγωγή δίσκων 45 στροφών. Ο **Τσιτσάνης** διστάζει, κοιτοστέκεται, δεν μπορεί όμως να αμισθαθεί. Τα νέα τεχνικά μέσα του παραμορφώνουν τη φωνή

και τον ήχο του μπουζουκιού του, το τελικό αποτέλεσμα είναι κρύο κι αφιλόξενο. Το ηλεκτρικό μπουζούκι δεν τον λέει τίποτα, μόνο τον ξεκουράζει λίγο στο κέντρο όπου παίζει.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο **Τσιτσάνης** έγραψε ακόμα λίγες επιτυχίες (1966-70, 1975-1978), όμως η δημιουργία της "**χρυσής εποχής**" έχει περάσει.

Από το 1970 έως το 1984 ο **Τσιτσάνης** ακολουθεί μία μοναδική πορεία, παίζοντας και τραγουδώντας κάθε βράδυ το κειμώνα στο κέντρο "**Χάραμα**". Εκεί το 1980 τον βρίσκει η UNESCO και ηχογραφεί τον **Τσιτσάνη** σε δύο δίσκους με τίτλο "**Χάραμα**", ζωντανή ηχογράφιση, όπως τον παλιό καλό καιρό, μια και έξω. Ξανακούγεται το μπουζούκι του **Τσιτσάνη**, τα ταξίμα του, τα σόλο, η φωνή του, όπως πραγματικά ήταν. Αυτός ο δίσκος έμεινε ιστορικός.

Στη Γαλλία, που εκδόθηκε λίγο καιρό αργότερα, παίρνει στις 14 Μαρτίου το βραβείο από τη **Μουσική Ακαδημία CHARLES-GROS**. Τα βραβεία που δίνει η Ακαδημία αυτή, είναι η μεγαλύτερη διάκριση, που μπορεί να δοθεί σε δίσκο για τη μουσική του ποιότητα. Αξίζει να αναφερθεί ότι μεταξύ των άλλων βραβεβυμένων δίσκων είναι και των: **DOMENICO SCARLATI, Famille BACH, DUKE ELLINGTON κτλ.**

Ο **Βασιλής Τσιτσάνης** ήταν ο Κορυφαίος Συνθέτης, που με τη μουσική του επηρέασε καθοριστικά τη νεότερη γενιά των συνθετών. Και δεν ήταν μόνο αυτό.

από το αρχείο του Κώστα Χατζηδουλή

Η Πωλίνα Γεωργοπούλου, ο Βασιλής Τσιτσάνης και ο Μιχάλης Γενίσαρης

Ο **Τσιτσάνης** έγραψε μόνος του τους στίχους των τραγουδιών του, στίχους ζεστούς κι ελκρινείς, στίχους μεστός, χωρίς ψέμα, ήταν Ποιητής και πολλά τραγούδια του περιλαμβάνονται σε σύγχρονες μεγάλες ποιητικές ανθολογίες. Ο **Τσιτσάνης** ήταν Μεγάλος Τραγουδιστής και ιδιαίτερα στην προπολεμική περίοδο η φωνή του ήταν η φωνή της καρδιάς.

Ο **Τσιτσάνης** ήταν ο Μεγάλος Δεξιότηης του Μπουζουκιού και ειδικά οι γραμμοφωνήσεις του σε δίσκους 78 στροφών είναι ανεπανάληπτες. Απέτυχαν οικτρά, όσο επηρέασαν να επαναλάβουν εκείνες τις εκτελέσεις. Όμως, δυστυχώς, όλες σχεδόν οι μήτρες εκείτων των δίσκων έχουν χαθεί ή έχουν καταστραφεί, κανείς δεν νοιάστηκε να τις περισώσει (βέβαια μόνο στη χώρα μας μπορούν να συμβαίνουν αυτά).

Όσα κι αν πει κανείς, όσα και αν γράψει, δεν θα πετύχει να καλύψει το έργο του **Βασιλή Τσιτσάνη**. Ο **Γιάννης Τσαρούχης**, όταν μιλάει με τόση τόλμη για τον "**Τσιτσάνη και το ρεμπέτικο σόι του**", δεν το κάνει για να πείσει εμάς όλους μας, για την αξία του έργου του, αλλά για να δώσει μια προκλητική, αποστομωτική απάντηση σ' αυτούς που προσπάθησαν να πολεμήσουν αυτό το έργο, καλυπτόμενοι πίσω από τον προπολεμικό καθωσπρεπισμό ή τη νεοπολιτιστική σοβαροφάνεια.

Καλύτερα από τον καθένα μιλούν τα ίδια τα τραγούδια. Ο **Βασιλής Τσιτσάνης** έγραψε τραγούδια για όλες τις

ανθρώπινες καταστάσεις. Τραγούδια που μιλούσαν κατευθείαν στην καρδιά και στο μυαλό, τραγούδια που έρχονται αμέσως στα χείλη και κατεβαίνουν γρήγορα στα πόδια, μπαίνουν σ'όλο το σώμα, γίνονται χορός. Είναι αυτά τα τραγούδια, που μας παρηγόρισαν όταν έπρεπε, που μας στήριξαν όταν χρειάστηκε, που μας συνεπέραν κάποια δειλινό, που τα αγαπήσαμε γιατί μας συγκίνησαν.

Ο Τσιτσάνης έκανε να σκαρτάρουν οι αγνές καρδιές των αθώων, γιατί ο Τσιτσάνης έκανε πραγματική τέχνη για έναν ολόκληρο λαό. Είναι η απόδειξη και η επαλήθευση γι' αυτό που είπε ο Κώστας Βάρναλης: "η Τέχνη είναι η αισθητική μετουσίωση της ίδιας της ζωής, όσο ταπεινή κι αν είναι". Η καρδιά του Βασίλη Τσιτσάνη άντεξε αυτή τη ζωή ως τις 18 του Γενάρη του 1984, μέρα των γενεθλίων του. Δύο μέρες αργότερα βρέθηκε και γω, θλιβερός τυχερός, μέσα στο βουβό πλήθος που τον συνόδευε μέχρι την τελευταία του κατοικία. Μια λαοθάλασσα είχε κατακλύσει όλο το χώρο μέσα και γύρω από το Α' Νεκροταφείο. Πάνω από το μνήμα ο Κώστας Καπλάνης, ο Στέλιος Ζαφειρίου κ.α με μπουζούκια και μπαγαλαμάδες. Και την ώρα που κατάβαζαν το μεγάλο νεκρό, πρώτη ξεχύθηκε στο ύψη - βαρύ κρύσταλλο ραγισμένο - η φωνή της Σωτηρίας Μπέλλου και μετά ακολούθησαν και άλλοι, και άλλοι, όλο το πλήθος και όλη η Αθήνα, όλη η Ελλάδα: "συννεφιασμένη Κυριακή....."

Δημήτρης Ευθυμόπουλος

ΠΗΓΕΣ

ΒΟΛΙΩΤΗΣ ΚΑΙΣΤΑΝΑΚΗΣ ΗΛΙΑΣ: Ενός Λάουζ Λαϊκό Τραγούδι "ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΑ" 1989
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΝΕΛΑΡΧΟΣ: Ρεμπέτικο και Πολιτικό "ΕΥΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ" 1993
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ: Ρεμπέτικο Τραγούδι "ΣΕΛΦΟΣ" Επανέκδοση 1989
ΧΑΤΖΗΔΟΥΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ: Βασίλης Τσιτσάνη, η ζωή μου, το έργο μου. "ΝΕΦΕΛΗ" 1979
ΧΡΗΣΤΙΑΝΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ: Πρόλογος στην έκδοση καστίνας 10 LP του Βασίλη Τσιτσάνη
EMI-COLUMBIA

Η ΕΡΑ 3

ΝΑ ΜΕΤΑΔΙΔΕΙ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ

Υποστηρίζεται και πολύ σωστά, ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (και ιδιαίτερα τα ραδιοηλεκτρονικά) πρέπει να τα χαρακτηρίζει πλουραλισμός και πολυφωνία. Η έννοια αυτή έχει συρρακνωθεί και συνίθως όταν μιλούμε για πολυφωνία, περιοριζόμαστε μόνο στον πολιτικό λόγο.

Η πολυφωνία και η ποικιλία ενός ραδιοηλεκτρονικού προγράμματος επιδιώκεται ( ) για να ενημερωθεί, να ψυχαγωγηθεί και να μορφωθεί πλατιύτερα ο ακροατής - θεατής ή ακόμα και να ικανοποιηθεί κάποιο κοινό πιο απαιτητικό.

Η Ελληνική Ραδιοφωνία έχει τη δυνατότητα με πέντε δίκτυα - προγράμματα που διαθέτει, να καλύψει όλες τις ανάγκες ενός ακροατή. Πιο συγκεκριμένα η ΕΡΑ 3 είναι το πρόγραμμα που διακρίνεται για την υψηλή ποιότητά του σε όλα τα είδη της μουσικής. Ένα παρόμοιο πρόγραμμα είναι αδύνατο έστω και να το μιμηθούν οι τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί, γιατί δεν διαθέτουν τα απαραίτητα μέσα και προσωπικό με ειδικές γνώσεις.

Όσοι λοιπόν ραδιοφωνικοί σταθμοί κι αν λειτουργήσουν στην περιοχή μας, θα έχουν πάνω - κάτω μουσικές εκπομπές που δε θα διαφέρουν και πολύ μεταξύ τους.

Κατά συνέπεια υπάρχει σήμερα ένα "ραδιοφωνικό κενό", που πρέπει οπωσδήποτε να καλυφθεί με την εγκατάσταση ενός αναμεταδότη της ΕΡΑ 3.

Όλοι είμαστε συνδρομητές της ΕΡΤ και όλοι έχουμε δικαίωμα σε ένα τέτοιο πρόγραμμα, που είναι πολιτιστικό αγαθό. Η ΕΡΑ 3 δεν είναι πρόγραμμα για λίγους, είναι για όλους αυτούς που θέλουν επιτέλους να ακούσουν και ένα άλλο ραδιόφωνο.

Πριν από τρία χρόνια περίπου είχε έρθει στην πόλη μας κλιμάκιο της ΠΟΣΠΕΡΤ και έγινε συζήτηση στην αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου. Εκεί είχαμε θέσει για πρώτη φορά αυτό το ζήτημα και εκπρόσωποι του Δήμου Σερρών, του Εργατικού Κέντρου και άλλων φορέων το είχαν υποστηρίξει και είχαν υποσχεθεί ότι θα ενδιαφερθούν για τη λύση του.

Σήμερα απευθυνόμαστε ιδιαίτερα στον κ. Νομάρχη και τον παρακαλούμε να παράβει στην ΕΡΤ (και όπου αλλού κρίνει), ώστε να γίνει η τοποθέτηση αυτού του αναμεταδότη και να ακουσθεί στις Σέρρες το πρόγραμμα της ΕΡΑ 3

Δ.Ε.

Ο Πολιτισμός και η Τέχνη, απαιτούν υποδομή

Η δήλωση αυτή ήταν η πρόση μου σκέψη μετά την πρόσκληση για τη συγγραφή ενός κειμένου, ώστε να φιλοξενηθεί στην εφημερίδα ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ του Συλλόγου Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών, που αισιοδοχεί να συνεχίσει τη μακριά του πορεία για να προσθήσει την Τέχνη και τα Γράμματα μέσα στην κοινωνία των Σερρών. Μια κοινωνία που βιώνει το πολιτιστικό της γίνεσθαι στερούμενη την απαιτούμενη υποδομή για τη στήριξη και προβολή της τοπικής εικαστικής δημιουργίας, χωρίς τους κατάλληλους χώρους, την απουσία μουσικών τέχνης.

Μια κοινωνία μ' ένα περιορισμένο, απαίδευτο κοινό. Ένα κοινό που οι συλλεκτικές του δυνατότητες ικανοποιούνται όταν πρέπει να διακοσμήσει το σπίτι του με ορισμένους πίνακες.

Ένα κοινό που αδυνατεί να γεμίσει τις αίθουσες που φιλοξενούν πολλαπλές δραστηριότητες, αίθουσες - κινηματοθέατρα, Ομιλος Ορφεί, ΔΗ.Π.Θ.Ε., που αν λειτουργούσαν για μία μέρα όλες μαζί θα απαιτούσαν την προσέλευση ενός αριθμού 2.300 ατόμων, κι όμως ο πληθυσμός έχει αυξηθεί, φοιτητικές κοινότητες έχουν αναπτυχθεί, κάτι που καταργεί τη στασιμότητα και δημιουργεί ένα νέο κοινό που μπορεί να εκαισθητοποιηθεί.

Είμαστε άραγε άξιοι να θέλουμε θέατρα, ταινίες, εκθέσεις, μουσικές εκδηλώσεις να πραγματοποιούνται για να τέρψουν την πνευματική κι αισθητική μας ζωή, όταν δεν μπορούμε να τα εμψύσωμε με την παρουσία μας;

Όταν αδρανοποιούμε τα αισθητικά μας κριτήρια και ζούμε στην αδιαφορία, την άγνοια, όταν η τηλεόραση είναι αρκετή για τις κρίες νύχτες του χειμώνα, όταν τα club και οι disco προσφέρουν πολλαπλότητα και πολιτιστική αναβάθμιση, ασκούν ενεργητική επίδραση στη νιολαία και την εφοδιάζουν με δυνάμεις αντίστασης;

Προσωπικά δεν τρέφω αυταπάτες κι ούτε με βεβαιώνουν ουσιαστικές σκέψεις, απλά οραματίζομαι κι αφήνω να με κατατρώγει η επιθυμία να ζήσω μια πολιτιστική ζωή τέτοια που θα είναι παιδί όλων μας μέσα απο τη δημιουργία και τη συμμετοχή.

Ευχαριστώ.

Κατερίνα Σύρογλου
Ιστορικός Τέχνης - Εκπαιδευτικός
Πτυχιούχος Rutgers, University of New Jersey,
U.S.A.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΦΙΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

- 10-3-90** Συναυλία με μουσική Ροκ με το συγκρότημα "Powder Blue". Τραγούδησε κι έπαιξε ηλεκτρική κιθάρα ο Κώστας Βογιατζόγλου. Τραγούδησε επίσης κι έπαιξε ηλεκτρικό μπάσο η Βίκυ Βογιατζόγλου. Συνθέσάζει ο Γρηγόρης Πατσιώκας, Ντράμς ο Κώστας Μουστάφης.
- 14-3-90** Συναυλία Μουσικής Δωματίου με το κουαρτέτο ΝΑΚΑΣ. Στο κουαρτέτο συμμετείχαν μουσικοί με αξιολογη διεθνή καριέρα και ιδιαίτερη αφοσίωση στη Μουσική Δωματίου. Η Νάνσυ Τουφεξή (βιολί Α), η Άννα Σταρνόφ - Καγια (βιολί Β), η Νατάσσα Ανανά - Κισσόγλου (βιόλα) κι ο Marcel Spinei (Βιολοντσέλο) ένωσαν την πείρα τους για την επιτυχία αυτής της προσπάθειας. Ακούστηκαν έργα Mozart - Schumbert - Dvotak.
- 18-3-90** Διάλεξη με θέμα: " Παιδική λογοτεχνία κι οι δημιουργοί της" απο τη λογοτέχνη Λότη Πέτροβιτς - Ανδριτσοπούλου και σε συνεργασία με το βιβλιοπωλείο " η Γνώση " του Γρηγόρη Καραθανάση.
- 16-5-90** Μουσική Τημητική βραδιά για την καθηγήτρια της Μουσικής κ. Ελπίδας Βελεκτοΐδου - Αθανασιάδου και με τη συμμετοχή της χορωσίας των αποφοίτων του τ. Γυμνασίου Θηλέων Σερρών. Στο πιάνο η Φανή Δεσποΐδου. Τραγούδησαν οι: Νίνα Υφαντίδου, Μπάμπης Βαφειάδης και Δημήτρης Παύλου.
- 17-5-90** Ρεσιτάλ πιάνου με τον Ντιμίταρ Τζάννεφ σε έργα Moussorgsky - Prokofiev - Stravinsky. Η ανάλυση των έργων έγινε απο την πιανίστα Εφη Χατζηδημητρίου.
- 22-5-90** Μουσική βραδιά με την Μαρία Τάνη - Κουρουζίδου και το Χρόνη Νόττα στο τραγούδι. Στο πιάνο η Εφη Χατζηδημητρίου σε έργα Mozart, Pergoles, Χατζηαποστόλου, Σακελλαρίδη, Θεοδωράκη, Χατζηδάκι.
- 25-6-90** Πειραματικό χοροθέατρο στο κάστρο των Σερρών. Υπεύθυνος ο Χρήστος Δημάκης. Μουσική: Χρήστος Δημάκης, Debussy, P.Conte. Τις χορογραφίες εμπνεύστηκαν η Φούλα Σαλασιδου, η Τριάδα Βράττσιου και η Ιουλία Μπρίσκα. Ελαβε μέρος η Maria Bildea με την άρρα της και δύο μαθήτριάς της σε έργα Spohr, Bach, Saint - Saens, Abbeniw, Hatzaturian.
- 1-12-90** Μουσική δωματίου για φλάουτο και κιθάρα. Φλάουτο η Janina Misiak Batka. Κιθάρα η Ιλεάνα Μαρία Μάρδα.
- 16-12-90** Ρεσιτάλ βιολιού με το Δημήτρη Πολυζωΐδη στο πιάνο. Συνόδευσε η Κατερίνα Σούρβιλη - Πολυζωΐδη. Ακούστηκαν έργα Mozart, Beethoven, Tscaikovsky, Bloch, Wieniawski.
- 8-1-91** Προκήρυξη λογοτεχνικού διαγωνισμού ποιήματος - διηγήματος για νέους.
- 17-3-91** Μπαλέτο απο το χοροκύνταρο της Θεσσαλονίκης, με την Αμαλία Στρινοπούλου - Ζιόγα. Χορογραφίες: Αμαλία Στρινοπούλου - Άννα Κρίμλεβα. Μουσική: Tschaikowsky, Minkous, Μερτένς, Γιώργος Καφταντζής, Βαγγέλης Παπαθανασίου, Μίκης Θεοδωράκης.
- 10-5-91** Ρεσιτάλ βιολιού με το Δημήτρη Πολυζωΐδη και πιάνου με την Κατερίνα Πολυζωΐδη, σε έργα Mozart, Schumbert, Θεοδωράκη, Dvatak, Ysaye, Wienawski.
- 22-5-91** Διάλεξη με θέμα: " Εσπεράντο και Εσπεραντισμός" απο τον δικηγόρο Αντώνη Λυγούρα.
- Απονομή βραβείων στους νέους που έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό ποιήματος διηγήματος.
- 17-3-92** Διάλεξη με θέμα: "Ελληνίδες της Βόρειας Ελλάδας". Ομιλήτρια η Ρούλα Παπαδημητρίου - Συγγραφέας.
- 10-5-92** Ρεσιτάλ πιάνου με το Σαράντη Κασσάρα σε έργα Beethoven, Chopin, Rachman, Nott. Επίσης ακούστηκαν Μουσικές Ιστορίες " Μακεδονίτικα " του Σαράντη Κασσάρα.
- (Θα συνεχιστεί στο επόμενο φύλλο της εφημερίδας μας)

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

EL GRECO

Της Παυλίνας Καζαντζίδου

(συνέχεια απο το προηγούμενο)

Είναι βέβαιος, ότι η αληθινή τέχνη, δεν βγαίνει μέσα από καλούπια και εργαστήρια, δεν καθοδηγείται και δεν διοργανώνεται σε μαζική παραγωγή. Από το ερμητήριο του, τα διαλαλεί αυτά και τα διδάσκει. Έτσι το κλίμα γίνεται εχθρικό και του δυσκολεύει τη ζωή. Και ο αγώνας για ν' ανέβει γίνεται πιο σκληρός και πιο τραχύς.

Κατά το 1570 φεύγει για τη Ρώμη, όπου η τέχνη του είχε αρχίσει να γίνεται αισθητή. Ο μινιατουρίστας Τζούλιο Κλόβιο, μεσολαβεί στον Καρδινάλιο Φαρνέζε να τον πάρει στο παλάτι του και μιλά με ενδιαφέρον για τον Έλληνα, για την τέχνη του και την αίσθηση που έκανε στους καλλιτεχνικούς κύκλους της Βενετίας. Από ευγνωμοσύνη, ζωγραφίζει το πορτραίτο του Κλόβιο. Όμως είναι στιγμές που ο Γκρέκο ξεφεύγει από τον καθημερινό αγώνα και τις συμβατικότητες, είναι στιγμές που μάχεται να μετατρέψει το εφήμερο, σε αιώνιο και να μετατρέψει σε ομορφιά τον πόνο του ανθρώπου και τότε, γαληνεύει η ψυχή του και ζωγραφίζει ομορφίες σαν τον πίνακα "το παιδί με τη φλόγα".

Ένας θαυμάσιος μικρός πίνακας που βρίσκεται στη Νάπολη. Ο νεαρός Γκρέκο με θαυμαστή δεξιοτεχνία, αποτυπώνει στη μορφή, τη χαρά του παιδιού που παίζει με τη φλόγα. Το πρόσωπο έχει μια γλυκύτητα, μια ευδαιμονία. Εδώ έχει πετύχει να απεικονίσει, μια στιγμή της ζωής, ήρεμη και φυσική, είμαι μια ανάλαφρη νότα που έρχεται να ξεκουράσει από την σκληρότητα της ζωής.

Καθένας παίρνει το ανάστημά του εχθρού με τον οποίο παλεύει. Ο Γκρέκο παλεύει με τον άνθρωπο, να τον κάνει άνθρωπο!

Γι' αυτό, πήρε τους ανθρώπους τους, κι έπλασε με φαντασία και αγέρα, με το υλικό που πλάθονται τα όνειρα, άλλους ανθρώπους με πολύ ψυχή, χωρίς κακομοιρίες, ν' αντέχουν στο χρόνο, να πεθαίνουν οι άνθρωποι του θεού και να ζούν οι δικοί του. Αυτό λέει με τον πίνακα του "Ο Χριστός διώχνει τους εμπόρους από το ναό". Το θέμα είναι παρμένο από την Καινή Διαθήκη. Αλλά ο Γκρέκο προχωρά και λίγο παραπέρα, φτιάχνει τη σημερινή ζωή. Άνδρες και γυναίκες, καταπατώντας κάθε νόημα ηθικής, έφτιαξαν ένα δικό τους κόσμο, προσβάλλοντας την ιδέα. Και ο Δομίνικος με το αυστηρό πρόσωπο του Χριστού και το φραγγέλιο στο χέρι, γκρεμίζει τον κόσμο αυτό. Οι κινήσεις των βέβηλων, δείχνουν σα να θέλουν να φύγουν, να γλιτώσουν την τιμωρία, ν' απομακρυνθούν. Όμως δεν το κατορθώνουν, γιατί τους τραβά σα μαγνήτης η γλυκιά μορφή του Χριστού, που ενσαρκώνει τον ανθρώπινο πόθο μιας καινούριας ηθικής κοινωνίας.

Επτά χρόνια μένει στη Ρώμη, κλεισμένος στον εαυτό του. Αυτοσυγκεντρώνεται, δίνεται στην τέχνη του για να χαρίσει τ' αριστουργήματα των κατοπινών του χρόνων. Το περιβάλλον του το ίδιο εχθρικό όπως στη Βενετία.

Την εποχή αυτή στην καλλιτεχνική ζωή της Ρώμης, δεσπόζει η μορφή του Μιχαήλ Αγγελου. Ο κόσμος προσκυνούσε το Θεό του. Χώρος γι' αυτόν δεν υπήρχε. Έπρεπε να φύγει. Έπρεπε να διαλέξει έναν καινούριο τόπο πιο ζεστό, μια γη που να θυμίζει πατρίδα. Στο

παλάτι του Φαρνέζε, γνωρίστηκε με τον Λουίς ντε Καστίλλα, που ήρθε στη Ρώμη για να βρει ζωγράφο κατάλληλο και ικανό να ζωγραφίσει τον καινούριο ναό του Δον Ντιέγκο.

Στο κάλεσμα αυτό ο Γκρέκο, γνώρισε τ' αστέρι της μοίρας του, που θα τον οδηγούσε στο φτάσιμο του ονείρου του. Και το ακολούθησε. Ένας Έλληνας, πήγαινε ν'

ανεβάσει την τέχνη μιας ξένης χώρας.

Έφυγε για το Τολέδο, συντροφιά με τον πιστό του υπηρέτη και στα μέσα του 1587 μπήκε στην Ισπανία και με το πινέλο στο χέρι άνοιξε την πόρτα της αθανασίας.

Ο ερχομός του Γκρέκο στο Τολέδο, στην Πνευματική βασιλιάδα της Ισπανίας πέρασε σαν αστραπή. Ένας αλλόκοτος ξένος, έλεγαν, ήρθε στην πόλη μας, τα μάτια του λες και βγάζουν φλόγες κι έχει την υπερηφάνεια βασιλιά.

Το Τολέδο πάνω στην απότομη πλαγιά του, ανάμεσα στα Ρωμαϊκά ερείπια και στις Βισigothικές βασιλικές του, έμεινε η ψυχή της Ισπανίας και το αρχείο όλων των αιώνων και περίμενε. Περίμενε τον εμπνευσμένο καλλιτέχνη, αυτόν που θα το εκφράσει και η Ισπανία το χέρι του Έλληνα, που θα γεμίσει μια περίοδο της ιστορίας της, πάνω απο 30 χρόνια.

Κι όπως η Ιταλική τέχνη δημιουργήθηκε παο το πολυσύνθετο ταλέντο ενός Ντα Βίντσι, η Ισπανική πνευματική άνθιση, είναι το έργο του ζωγράφου, ποιητή και γλύπτη Θεοτοκόπουλου.

Μια ζωή κι ένα έργο, που φθάνει τα όρια της αγωνίας. Στον πίνακα του "ΤΟ ΤΟΛΕΔΟ" φαίνεται όλη η ψυχοσύνθεση του Γκρέκο.

Με μιά ψυχή, όμοια με βαρεία μαύρα σύννεφα, ζωσμένη με κίτρινες αστραπές, φτιάχνει το τολέδο με τους πύργους του, τις εκκλησίες του, τα παλάτια του, σαν να έχουν λυτρωθεί απο τα πέτρινα κορμιά τους και ξεπροβάλλουν μέσα απο τη μαυρίλα σα φαντάσματα, ντυμένα με μια λάμψη αλλοιώτικη, ντυμένα στην τέχνη του Γκρέκο. Το φυσικό πλαίσιο, ο ουρανός, είναι ένα ακόμα στοιχείο που αξιοποιείται θαυμάσια στη ζωγραφική του Γκρέκο και μας δίνει την ουσία των έργων του. Άλλοτε τον χρησιμοποιεί για να δώσει έξαρση στο θέμα του πίνακα, άλλοτε για να ολοκληρώσει αυτό που θέλει να εκφράσει και κάποτε είναι πρωταγωνιστικό στοιχείο του έργου του. Δεν απεικονίζει απλώς τα σύννεφα, αλλά συνθέτει ένα ενιαίο σύνολο και νομίζει κανείς, ότι ο ουρανός του Τολέδο σχίζεται απο το φως, εκφράζοντας τα δικά του συναισθήματα. Έτσι γίνεται πρόδρομος της νεώτερης τέχνης και σε μια εποχή που ο ρυθμός Μπαρόκ επικρατούσε στην Ευρώπη προχώρησε πέρα απο τον καιρό του κι έδωσε μεγαλύτερη σημασία στην ουσία, παρά στην επιφάνεια των πραγμάτων. Πολλοί ονόμασαν τον πίνακα "Τολέδο", "Το Τολέδο την νύκτα" ή το "Τολέδο σε καταιγίδα". Πάντως ο πίνακας αυτός όπου η φύση πρωταγωνιστεί, δεν έχει τόσο επιφανειακό χαρακτήρα. Εδώ ο ζωγράφος υλοποιεί με τη σκοτεινιά του πίνακα, το πνεύμα της πόλης, στη θεαλλώδη θρησκευτικά εποχή της ιεροκρατούμενης Ισπανίας. Είναι το πνευματικό πορτραίτο του Τολέδο.

Ψηλομύτη, ακατάδεχτο και ιδιότροπο τον φώναζαν. Ένα λόγο ενάντιο να τούλεγαν έπαιρνε φωτιά. Και όταν τον ρωτούσαν πόσα δουκάτα παίρνει για έναν πίνακα, αγρίευε. Δεν πουλιούνται, έλεγε, δεν αγοράζονται, ξεπερνούν κάθε πουγγί, έργα τέχνης σαν τα δικά μου, σας τ' αφήνω μόνον ενέχυρο κι όταν θέλω σας γυρίζω πίσω τα δουκάτα πίσω και τα παίρνω.

Στο πορτραίτο " Ντον Γκουεβάρα ", του μεγάλου ιεροεξεταστή του Τολέδο, φαίνεται ο αγώνας του Γκρέκο με την Ιερά Εξέταση.

Ανθρώπος άσπλαχνος, αυστηρός, χωρίς καρδιά ο Ντον Γκουεβάρα. Όμως η ψυχή του Δομηνίκου ζητά πάντα την εικόνα του αληθινού ανθρώπου κι έτσι του έδωσε τη φιλανθρωπία που δεν είχε μέσα του. Δεν παρουσιάζεται η εικόνα της επίσημης και άκαμπτης εξουσίας, αλλά η εικόνα της αβεβαιότητας κάθεται σα να πετάει.

Μικρή αστραπή η ζωή μας, μα προφθάνουμε. Και ο Γκρέκο, με τη απελπισμένη γωνιά της ανησυχίας του για την εποχή του, πρόφθασε. Αγωνίστηκε να διορθώσει το σφάλμα. Μίλησε με τόσο αυστηρή φωνή και τόσο δυνατά και αληθινά, ώστε να μπορεί να είναι ηγέτης και της δικής μας εποχής.

Οι απορίες του για το πρόσκαιρο της ζωής, η συνείδηση ότι πέρα απο τη σάρκα υπάρχουν άλλες αξίες με πιο μεγάλη ζωή, είναι και σημερινές θεωρίες.

Στον πίνακά του " Ο ιππότης και ο ζητιάνος " φαίνεται η διάθεσή του να διορθώσει, να οργανώσει τον ξεστρατισμένο κόσμο και να διδάξει την αγάπη.

Ο ιππότης είναι ο Άγιος Μαρτίνος, ντυμένος αρχοντικά πάνω σε λευκό άλογο. Γυμνός ο ζητιάνος, πληγωμένος, όμως οι δυο μαζί αποτελούν ένα σύνολο. Συναδελφώνει Χριστιανικά τις κοινωνικές τάξεις, σ' ένα κόσμο δίκαιο. Γυμνός ο ζητιάνος, γυμνός ο ουρανός. Όμως ο ιππότης με το ξίφος μοιράζεται το μανδύα του.

Ο Φίλιππος Β' της Ισπανίας το 1580, έκτιζε το Escorial. Κάλεσε λοιπόν το Γκρέκο και του παράγγειλε να ζωγραφίσει " το μαρτύριο του Αγίου Μαυρικίου ". Έφθανε στο όνειρο του. Το υπέροχο έργο υποψάστηκε σε 4 χρόνια, όμως ο φαρμακομήτης βασιλιάς όταν είδε τον πίνακα τρόμαξε και του ζήτησε να το αλλάξει.

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα, που πρέπει να πούνε ή το μεγάλο ναι ή το μεγάλο όχι.

Με το κεφάλι ψηλά ο ψηλορείτης δρασκέλισε το κατώφλι του Escorial κι έφυγε αφήνοντας με καταφρόνια πίσω του, τις μικρές και τις μεγάλες απολαβές του κόσμου. Μια μεγάλη στιγμή. Μια ακέραιη συνείδηση στο ένα παλάγγι της ζυγαριάς και μια αυτοκρατορία με την Ιερή Εξέταση στο άλλο.

Και βγήκαν η συνείδηση, η αξιοπρέπεια και η παλικαριά του ανθρώπου κερδισμένες.

Το βλέμμα αγρίεψε, το κρητικό αίμα άναψε, δάγκασε τα χείλη, δεν καταδέχτηκε να παρακαλέσει, μήτε να βάλει νερό στις μπογιές του.

Αλλά πήρε την οργή του, την περηφάνεια του και την απροσκήνητη τέχνη του και σκαρφάλωσε στο Τολέδο, τυλιγμένος στις φλόγες του.

Έμελε όμως μετά την αναγνώριση του να τοποθετηθεί στις αίθουσες του Escorial ο πίνακας με το "μαρτύριο του Αγίου Μαυρικίου". Το εικονογραφικό θέμα του πίνακα ήταν λίγο άγνωστο στη Βυζαντινή τέχνη. Ο Γκρέκο στο μαρτύριο δεν απεικονίζει μόνο την τελευταία στιγμή της θυσίας της Θηβαϊκής Λεγεώνας και του αρχηγού της, αλλά δημιουργεί μια μεγαλειώδη σύνθεση στην οποία περιλαμβάνει σε όλη της τη δόξα, την αποδοχή του μαρτυρίου και την αποθέωση των μαρτύρων.

συνεχίζεται
στο επόμενο τεύχος

Απολαμβάνοντας

μια μουσική "οικογενειακή"

παρουσία

συνέχεια από την πρώτη σελίδα

Στα χέρια του βιρτουόζου στο βιολί Δημήτρη Πολυζωΐδη ζωντάνεψε η " Τρίλια του Διαβόλου " του Tartini, δημιουργώντας δέος στους ακροατές η αίσθηση τελειότητας που ενέπνεε η ερμηνεία του συγκεκριμένου αυτού έργου. Το καταπληκτικό " Ντουέτο για δυο βιολιά " του Ανδρέα Μακρή έκλεισε την αυλαία του πρώτου μέρους της συναυλίας.

Το 2ο μέρος άρχισε με μια Σονάτα για πιάνο και βιολί σε φαμίλια του L.V.Beethoven, του ανυπέβλητου αυτού συνθέτη που σφυρηλάτησε τους ήχους με όνειρα κι απογοητεύσεις υψώνοντας, στο πέρασμα του χρόνου, το θαύμα που δημιούργησε, δινοντάς του ακατανίκητη αίγλη κι ασύλληπτο μεγαλείο. Τα αισθήματα του Beethoven μεταβάλλονταν με καταπληκτική ταχύτητα σε μουσική. Η εκτέλεση της Κατερίνας Πολυζωΐδη μετέδωσε το ανήσυχο πνεύμα του πασιγνώστου Beethoven και " μιλώντας " μέσα απ' τα πλήκτρα έκανε όλους τους παρευρισκόμενους κοινωνούς του ιδιαίτερα μεγαλοφυούς αυτού μουσικού πνεύματος.

Δεν θα μπορούσε να λείπει, απ' τη μουσική περιρρέουσα ατμόσφαιρα της βραδιάς εκείνης, η αναφορά στο Joseph Dichler, που με την πολυδιάστατη προσωπικότητά του, σημάδεψε τον αιώνα μας. Η κ. Πολυζωΐδη, η οποία υπήρξε μαθήτριά του μεγάλου αυτού μουσικού συνθέτη και παιδαγωγού, υπογράμμισε δύο πτυχές του χαρακτήρα του: το ρεαλισμό του και την ελευθερία μουσικής έκφρασης που έδινε στους μαθητές του. Συναπής μαθήτριά του φημισμένου Dichler, η άξια πανίστρια "ξεδιπλώσε" τη μουσική φυσιογνωμία του δασκάλου της ερμηνεύοντας τη "Μουσική για δυο βιολιά και πιάνο" που σήμανε και το τέλος της μουσικής αυτής πανδαισίας.

Η μουσική αποτελεί την ευγενικότερη απ' τις εκδηλώσεις του ανθρώπου και είναι ο δρόμος που οδηγεί στη σφαίρα της ανώτερης απόλαυσης. Είναι η "κοινή γλώσσα" όλων των ανθρώπων της γης που γεφυρώνει χάρματα, διαφορές και ενώνει όλους τους ανθρώπους εντάσσοντάς τους σ' ένα πλαίσιο τέρψης και πνευματικής καλλιέργειας. Ο σκοπός της αφηρημένης - θεωρητικής - μουσικής τέχνης βρήκε γνήσιους εκφραστές και δημιουργούς της την οικογένεια Πολυζωΐδη, οι οποίοι εξυψώνοντας το επίπεδο των μουσικών ακροαστών μας, συμβάλουν μοναδικά στην καλλιέργεια, αλλά και στην αφύπνιση του σύγχρονου μουσικού μας αισθητηρίου.

Ε.Α.Μερκούρη Φιλολόγος - Μουσικός.

BYZANTINEΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Η ατμόσφαιρα των ημερών λάμπρυνε με την εικαστική περιπλάνηση που πρόσφερε η εκδήλωση του Συλλόγου Φίλων Γραμμάτων και Τεχνών στις 27 Δεκεμβρίου 1993, 7:30 μ.μ. στην αίθουσα της Δ.Ε.Π.Κ.Α.

Το φιλότεκνο κοινό που τήρησε με την παρουσία, την ομιλία - παρουσία της Ιστορικού Τέχνης, Κατερίνας Σύρογλου είχε την ευκαιρία ν' αποκαλύψει κάτω από τους ήχους της βυζαντινής χορωδίας " Αθανάσιος Καραμάνης " μια πευκή της μεγάλης καλλιτεχνικής και πνευματικής μας παράδοσης.

Μια έκθεση μοναδική στο περιεχόμενο και στην παιδευτική της αξία παρουσιάστηκε στις Ξέρρες καλύπτοντας την απόσταση με την πρωτεύουσα της χώρας, αλλά και τα πέρατα του κόσμου με τη συγκέντρωση 100 εικόνων από Μουσεία της Ρωσίας.

Εικόνες που κάλυψαν ένα διάστημα τριών περίπου αιώνων δηλιοργίας, από το 15ο ως και το 17ο.

Βυζαντινές δημιουργίες όλων των ιδιαίτερων αισθητικών αρχών και τεχνικών της κρητικής εικονογραφίας με καθαρά πλούσια χρώματα και κατανακτικό φως που μας βυθίζει σε ένα παρελθόν γεμάτο πνευματικότητα και μυστικισμό, επιβάλλοντας τη θρησκευτική και λατρευτική διάσταση της βυζαντινής εικόνας που έπαιξε το ρόλο γέφυρας ανάμεσα στον άνθρωπο και το θείο.

Προϊστορία θεάτρου :

θηρασκευτικά δρώμενα
χωρίς συνείδηση αισθητικής.

Αρχαίο ελληνικό θέατρο :

Τραγωδία - Κωμωδία -
Σατυρικό δράμα. Θρησκευτική
προέλευση, ανθρωποκεντρικός
χαρακτήρας, παλλαϊκή συμμετοχή.
Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης.

Ρωμαϊκό θέατρο :

Στήριξη σε ντόπια παράδοση
(μίμηση - παντομίμα) και δάνεια
από το ελληνικό θέατρο.

Θέατρο Μεσαίωνα :

α) Λαϊκό - μη θρησκευτικό θέατρο (φάρσες).
β) Θρησκευτικό θέατρο : " Λειτουργικό δράμα ",
"Θαύματα ", "Μυστήρια". Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό η
παλλαϊκή συμμετοχή.

Βυζαντινό θέατρο : Θρησκευτικά δράματα.

Θέατρο της Αναγέννησης : Ακμή στην Ιταλία

α) Comedia erudita (λόγια κωμωδία)
β) commedia dell' arte : Το θέατρο βγαίνει από τις αυλές
των ευγενών στους δρόμους, στα πανηγύρια, οι ηθοποιοί
είναι επαγγελματίες, φορούν μάσκα που τους
απελευθερώνει. Τα πρόσωπα που υποδύονται είναι
τυποποιημένα : Pantalone, Dottore, Arlecchino κλπ.

Αγγλικό θέατρο : 16ος αιώνας. Ελισσαβετιανό
θέατρο, με κυριότερους εκπρόσωπους τους Σαίξπηρ,
Μάρλοου, Μπεν Τζόνσον.

Ισπανικό θέατρο : 16ος - 17ος αιώνας. Σημαντικότεροι
συγγραφείς : Μιχαήλ Θερβάντες, Λόπε ντε Βέγκα,
Καλντερόν ντε λα Μάρκα.

Κρητικό θέατρο : 16ος - 17ος αιώνας. Επίδραση από τη
δυτική λογοτεχνία. Σημαντικότερα έργα: Ερωτόκριτος,
Θυσία του Αβραάμ του Β.Κορνάρου, Ερωφίλη του
Χορτάντζη.

Γαλλικό θέατρο : 17ος αιώνας. Γράφονται κείμενα με
αυστηρή δομή, ενότητα στο χώρο, το χρόνο και τη
δράση. Σημαντικότεροι συγγραφείς: Ρακίνας, Κορνείγ,
Μολιέρος.

Αστικό θέατρο : 18ος αιώνας. Προσπάθεια για πιο
κοινωνικό θέατρο. Σημαντικότεροι συγγραφείς: Μαριβώ
(Γαλλία), John Gay (Αγγλία), Goldoni (Ιταλία).
Γενίκευση της χρήσης του κλειστού θεάτρου.

Θέατρο 19ου αιώνα : Κυριαρχία σε όλη την Ευρώπη
του κινήματος του Ρομαντισμού, με σημαντικότερους
εκπρόσωπους: Ουγκώ (Γαλλία), Σίλεϋ (Αγγλία),
Πούσκιν (Ρωσία), Γκαίτε (Γερμανία).

Επιανησιακό θέατρο : " Ομιλίες ". (Τοπικό είδος
θεάτρου). Σημαντικά έργα : " Χάσης ", " Βασιλικός ".

Θέατρο της καθαρεύουσας : Κυριαρχία του
κωμειδύλλιου και ειδυλλιακού δράματος. Αλλά και
συγγραφείς που ασχολούνται με τα καθημερινά
προβλήματα των ανθρώπων, όπως : Χουρμούζης,
Καπετανάκης, Βυζάντιος.

19ος - 20ος αιώνας : Αστικό δράμα με κυριαρχία του
κινήματος του Ρεαλισμού με εκπροσώπους τους : Ίψεν
(Νορβηγία), Στρίνμπεργκ (Σουηδία), Τσέχοφ (Ρωσία)
και του Νατουραλισμού με τον Ζολά (Γαλλία).

20ος αιώνας : Τον 20ο αιώνα βασικός συντελεστής
της θεατρικής πράξης θεωρείται ο σκηνοθέτης. Οι
επαναστάσεις στο θέατρο συμβαίνουν με τους
σκηνοθέτες και όχι τους συγγραφείς.

Τις πρώτες δεκαετίες κυριαρχεί το κίνημα του
Εξπρεσιονισμού και το θέατρο γίνεται
αντιρρεαλιστικό.

Σταθμοί στην ιστορία του θεάτρου

Επικό θέατρο :

δημιούργημα του Μπρέχτ,
προσπάθεια για
"αποστασιοποίηση" του
θεατή, μη ταύτισή του

με τους ήρωες ώστε να
μπορέσει να ασκήσει κριτική.

Το θέατρο του παραλόγου :

Εκφράζει το άγχος και
την απόγνωση του
σύγχρονου ανθρώπου με
εκπροσώπους :

Καμύ, Ζενέ (Γαλλία),

Μπέκετ, (Ιρλανδία),

Ιονέσκο (Γαλλία).

Στον Ελλαδικό χώρο στην αρχή του αιώνα έχουμε
την ίδρυση της Νέας Σκηνής του Χριστομάνου.
Αναπτύσσεται το ηθογραφικό και κοινωνικό θέατρο με
βασικό εκπρόσωπο τον Ξερόπουλο. Μετά τον Β'
Παγκόσμιο Πόλεμο, επανάσταση στο χώρο του θεάτρου
έρχεται με το θέατρο Τέχνης του Κουν και την
παρουσία των συγγραφέων, που βλέπουν την ελληνική
κοινωνία ρεαλιστικά, κοινωνία σύγχρονη ενταγμένη σ'
ένα παγκόσμιο σύστημα. Σημαντικότεροι συγγραφείς :
Κεχαϊδης, Μουρσελάς, Μάτεσις, Σκούρτης,
Αναγνωστάκης.

Στο χώρο της Ασίας υπάρχουν μορφές θεάτρου με
έντονο θρησκευτικό στοιχείο και μορφή
σχηματοποιημένη που αναπαράγει είδος λατρευτικής
τελετουργίας.

Γνωστότερα είδη : Θέατρο Νο. Ακμάζει τον 17ο αιώνα
στην Ιαπωνία και θέατρο Καμπούκι (Κα= τραγούδι,
μου= χορός, κι= ηθοποιία). Είναι λαϊκό θέατρο που
ακμάζει τον 16ο αιώνα.

Πηγές

1. Εμπιστευτικές παραδόσεις του θεατρολόγου
καθηγητή του ΑΠΘ. Νικηφόρου Παπανδρέου
2. Μήτσου Λυγίζου " Το νεοελληνικό πλάι στο
παγκόσμιο θέατρο "
3. Εγκυκλοπαίδεια Υδρία

Αναγνώστη Ελένη
Καθηγήτρια - Φιλολόγος

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΦΙΛΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1994

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

ΚΟΧΛΙΑΣ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - MARKETING

ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ 28 - ΤΗΛ 23098

ΕΚΔΟΤΡΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΤΣΑΜΑΝΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Νέο πρόσωπο - Πολλές υποσχέσεις

Την Τετάρτη 22.12.93 στην αίθουσα τελετών του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης δόθηκε συνουσία της Φιλαρμονικής Ορχήστρας του Δήμου Θεσσαλονίκης με διευθυντή τον Λκη Γεροντάκη.

Το πρώτο μέρος της συναυλίας ήταν αφιερωμένο στα 100 χρόνια από το θάνατο του P.I.Tschaikowsky και παιχτήκαν τα έργα:

Ιταλικό Καπρίτσιο - Καρνοθραύστης και το φινάλε από την 4η Συμφωνία

Στο δεύτερο μέρος το πρόγραμμα περιλάμβανε:

A. PRYOR

Κοντσέρτο για τρομπόνι (Σολίστ: Φιλήμων Στεφανίδης)

C. BIZET

Carmen

C. VERDI

Απόσπασμα από την Traviata σε ποίηση Θ.Ποάλα

C.FR. HANDEL

"Αλληλουσία" από το "Μεσσία"

Στα δύο τελευταία συμμετείχε και η Δημοτική Χορωδία

Η είδηση όμως δεν είναι αυτή καθαυτή η συναυλία, που ήταν πετυχημένη και ενθουσίασε το κοινό. Η είδηση βρίσκεται στο γεγονός ότι μια Δημοτική Φιλαρμονική ξεπέρασε πραγματικά τα όρια κάποιας συνηθισμένης μπάντας.

Η Φιλαρμονική του Δήμου Θεσσαλονίκης, από την οποία στο παρελθόν είχαν περάσει μεγάλα ονόματα (Γ. Φλώρος, Ν.Λοστρενίδης, Σ.Βλαχάκης κ.ά.) με την καθοδήγηση του Λκη Γεροντάκη μέσα σε λίγους μήνες μεταμορφώθηκε σε ένα ρωμαλέο και αρμονικό σύνολο. Πρόκειται πια για μια ορχήστρα τελείως ανανεωμένη, που μπορεί να προσφέρει πολλά στα πολιτιστικά πράγματα της Θεσσαλονίκης (και όχι μόνο).

Θεωρούμε ότι και άλλοι μεγάλοι Δήμοι της χώρας μας, μπορούν να μιμηθούν το παράδειγμα αυτό δίνοντας κάποια διέξοδο στις ανησυχίες αρκετών νέων μουσικών και δηλιουργώντας για τη μόρφωση και ψυχαγωγία των πολιτών.

Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

*το πιο οργανωμένο βιβλιοπωλείο
της πόλης,*

έτοιμο να σας εξυπηρετήσει

και να σας προμηθεύσει

με τα καλύτερα βιβλία

λογοτεχνικά

φιλοσοφικά

ψυχολογικά

κοινωνιολογικά

όλων των εκδοτικών οίκων

της Ελλάδας

μεραρχίας 41 - τηλ. 62166

(απέναντι απ' το εργατικό κέντρο
και τη νομαρχία)

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΧΟΡΗΓΟΥΣ
Κ.ΣΙΜΟΓΛΟΥ - Κ.ΑΥΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ**

**ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΣΕΡΡΩΝ**

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΑΝΑΙΜΑΚΤΗΣ ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΓΓΕΙΟΛΟΓΙΑΣ**

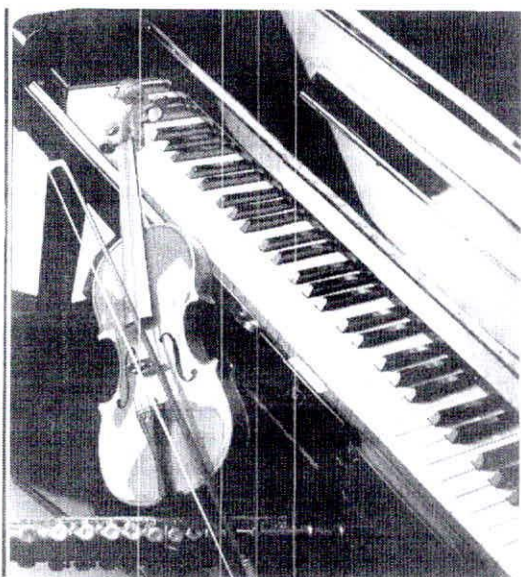
**Κ.ΣΙΜΟΓΛΟΥ - Κ.ΑΥΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΟΙ**

Εθνικής Αντίστασης 2 - Σέρρες ΤΚ 62122

Τηλ. (0321) 24518 - 55590

Fax (0321) 63900

ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Φ. ΝΑΚΑΣ Α.Ε.

YAMAHA

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΣΕΡΡΩΝ
 ΔΕΛΛΑΠΟΡΤΑ 3 (Δίπλα ακριβώς από τα Δικαστήρια)
 τηλ. (0321) 55162

ΔΙΑΘΕΤΟΥΜΕ

- ΠΙΑΝΑ • ΑΡΜΟΝΙΑ • ΣΥΝΘΙΣΑΪΖΕΡ • ΚΙΘΑΡΕΣ • ΑΚΟΡΝΤΕΟΝ
- ΒΙΟΛΙΑ • ΠΝΕΥΣΤΑ • ΚΡΟΥΣΤΑ • ΜΠΟΥΖΟΥΚΙΑ
- ΔΙΑΦΟΡΑ εξαρτήματα μουσικών οργάνων
- ΕΝΙΣΧΥΤΕΣ (κιθάρες - ηπυζουκιού - μπάσσο κ.λ.π.)

Hi - Fi

Τα περίφημα στερεοφωνικά συγκροτήματα

YAMAHA

ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Διαθέτουμε την πιο πληρέστατη βιβλιοθήκη
 στην Βόρειο Ελλάδα.

ΣΟΡΟΓΚΑΣ

Αίδουσα Τέχνης
Εκδοσιακός Χώρος
των σημαντικότερων
ελλήνων ζωγράφων
Εθνικής Αντίστασης 26

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ
 ΔΙΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ 2000 ΑΦΙΣΕΣ
 ΤΩΝ ΣΤΑΦΟΠΟΥΛΟΥ, ΦΑΞΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ

**Η Νο 1
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ALICO ★

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΕΡΡΩΝ
ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ & ΕΡΜΟΥ
ΓΩΝΙΑ
ΤΗΛ. 51550 - 56286**

ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ & ΟΜΟΡΦΙΑΣ

Τσικαμνακα ΣΧΟΛΗ ΧΟΡΟΥ

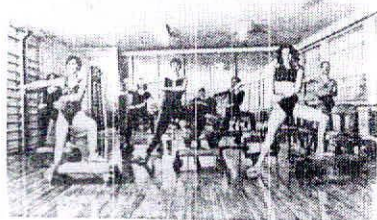
ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ 13 - ΤΗΛ. 26305 - ΣΕΡΡΕΣ

ΑΝΑΓΗΘΡΙΣΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

κλασσικό
μπαλλέτο
ενόργανη
και ρυθμική
γυμναστική

μοντέρνος
χορός
αισθητική
σάουνα

για σωστή
εμφάνιση
και υγεία

όμιλος

PROGRAM

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
στους υπολογιστές,
λογιστική,
marketing κλπ.

με καθηγητές
που διακρίθηκαν
και μαθητές που
διακρίνονται
πανελλαδικά

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
ηλεκτρονικών
υπολογιστών,
προγραμμάτων

αξιόπιστες
και
οικονομικές
λύσεις

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Ε.Ο.Κ.
ενημέρωση
υποβολή προτάσεων
υλοποίηση

οι μόνοι, που
υλοποιήσαμε
διακρατικά
προγράμματα

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Ζ. ΠΕΤΚΟΓΛΟΥ

PROGRAM - 1 : Γρ. Λαμπράκη 5 (Ο.Τ.Ε.)

PROGRAM - 2 : Εθν. Αντίστασης 7 (Πλ. Ελευθερίας)

PROGRAM - 3 : Κομνηνών & Κιουταχείας 4 (ΚΤΕΛ Νιγρίτας)

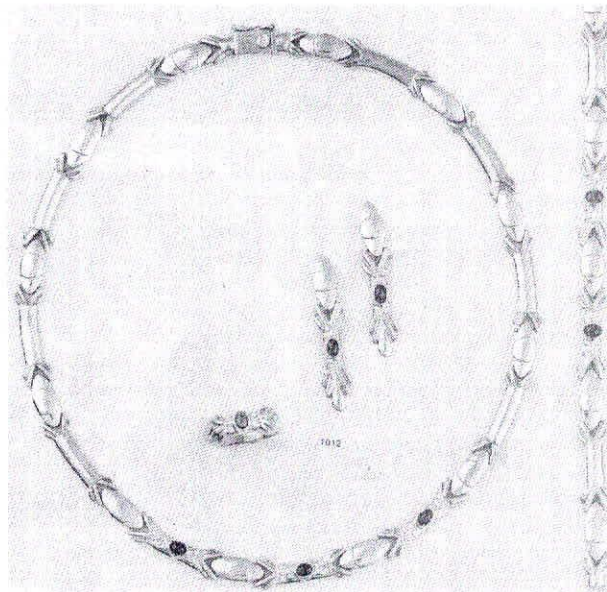
ΣΕΡΡΕΣ - ΤΗΛ. 0321 - 29256 & 53453

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ : ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΔΡΑΜΑ, ΚΟΜΟΤΗΝΗ

επώνυμο
κόσμημα ...
επώνυμη
γοητεία ...
δημιουργίες
με όνομα ...

ΚΑΠΑΜΑΣ

η ποιότητα
σε φανταστική
τιμή

ΝΙΚΟΣ ΚΑΠΑΜΑΣ - ΕΡΜΟΥ 66 - ΤΗΛ. 21081 - ΣΕΡΡΕΣ